

Disposisjon

– hovedlinjer i personskadeerstatningsretten (2021)

Innledning

I Ansvarsgrunnlag

- Bilansvar
- Yrkesskadeansvar
- Pasientskader
- Annet

II Årsakssammenheng

Alminnelige årsaks- og bevisprinsipper

Årsaksregler

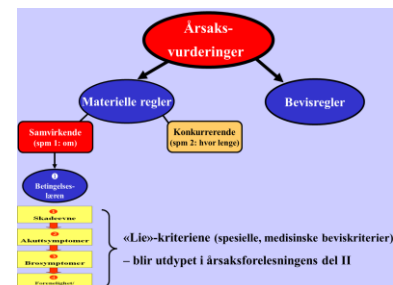
- Den todelte årsakslinjen
- **Hovedregler:**
  - 1 Generell hovedregel: betingelseslæren
  - 2 Spesiell årsaksregel: sårbarhetsprinsippet
- **Begrensninger/unntak:**
  - 3 Uvesentlighetslæren: vekting av årsaksfaktorer
  - 4 Adekvanslæren: sammensatt helhetsvurdering
  - 5 Tidsavgrensningsprinsippet: sykdom som konkurrerende årsak

Bevisregler

- Fri bevisbedømmelse
- Sannsynlighetskrav
- Bevisbyrde

Spesielle årsaks- og bevisregler

- De fire bevistemåene i *Lie* (Rt. 1998 s. 1565)
  - Skadeevne
  - Akuttsymptomer
  - Brosymptomer
  - Andre årsaker må kunne utelukkes/forenelighet

¹ **Årsakssamvirke:** To eller flere årsaksfaktorer som *hver for seg er for svake* til å kunne fremkalle skaden, men som er *sterke nok når de virker sammen*.

² **Årsakskonkurranse:** To eller flere årsaksfaktorer som *hver for seg er sterke nok til (alene)* å kunne fremkalle skaden, og som derfor «konkurrerer» om å fremkalle skaden. «Selvstendig virkende årsaker» = «konkurrerende årsaker» (= «tilstrekkelige årsaker»).

De fire vilkårene, formulert i *Lie* (Rt. 1998 s. 1565, s. 1577)

1. For det første må det foreligge et **adekvat traume**, dvs det må ha virket mekaniske krefter tilstrekkelig til å skade biologisk vev. I store trekk vil de krefter som virker på en person øke med økende hastighetsendringer av den bil en pasient sitter i. Det er imidlertid mange usikre omstendigheter som spiller inn, som bilsetets og nakkestøttens egenskaper, hodets stilling i kollisjonsøyeblikket, om pasienten er forberedt på støtet eller ei, om pasienten har forutbestående skade og derav følgende økt sårbarhet, om det er aldersbetingede svekkelser i nakkevirvelsøylen, evt ledsaget av forkalkninger, mmm.

Etter min erfaring skal man være meget forsiktig med å sette opp kategoriske grenser for hvilke hastighetsgrenser det er som er minimum for at helsebesvær oppstår. Det vil som regel dreie seg om relativ risiko for helseskader, som øker med økende hastighet. Således kan man se at selv ved meget høye hastigheter, og med betydelige skader med brudd og annet tilfølge, kan pasienten etter noen tid likevel føle seg helt frisk.

Etter min erfaring vil kollisjoner hvor en stillestående bil blir påkjørt bakfra av en annen bil med en hastighet under 10-15 km/t bare helt unntagelsesvis resultere i forbigående helseplager, og nesten aldri varige.

2. Det må foreligge **akutt symptomer** fra nakke eller hode innenfor maksimalt et par døgn [ble korrigert til 48-72 timer]. Regelen er at dess kraftigere skade, dess tidligere kommer plagene. Akutt symptomene vil hos de fleste dreie seg om stivhet og smerter i nakken, hodepine, eller forbigående besvær fra armene pga irritasjon av nerverøtter som passerer ut mellom nakkevirvlene.

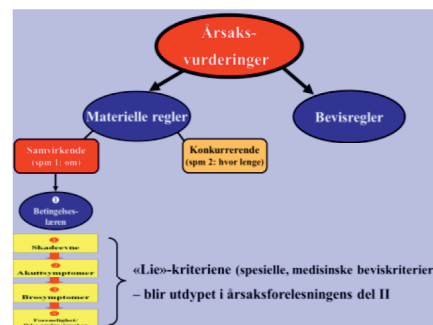
3. Det må foreligge **"brosymptomer"** fra akutfasen frem til en kronisk senfase, 1 år eller mer etter uhellet. Dersom pasienten blir frisk, for så flere uker eller måneder senere å få tilbake liknende besvær, øker usikkerheten mht om det er den tidligere skaden, eller naturlig tilbøyelighet for helsebesvær med smerter, stivhet o.l. som er hovedårsaken til besværene. De fleste vil mene at traumatisk betingede besvær som blir kroniske, særlig når det dreier seg om mindre skader uten brudd eller skade av nervevev, sjelden blir helt borte for så å komme igjen.

4. Sykdomsbildet må være **forenlig** med det man vet om skader påført ved nakkesleng. Dvs at f.eks. lammelser i armer eller ben som først opptrer måneder og år etter et uhell er ikke forenlig med det man vet om skademekanismen. Det må heller ikke være slik at helsebesværene etter uhellet bare er en fortsettelse av helsebesvær pasienten har hatt før uhellet. Sykdomsbildet må heller ikke ha en annen, mer sannsynlig forklaring i annen tilstand pasienten lider av. Slik tilstand kan være annen somatisk eller psykiatrisk sykdom, som har vært til stede allerede før uhellet, eller som har manifestert seg senere.

De fire vilkårene, formulert i *Ask* (Rt. 2010 s. 1547)

- (45) Det er da for det **første** et krav om at ulykken har hatt *tilstrekkelig skadevoldende evne*. Det er ikke tvilsomt at dette vilkåret er oppfylt i vår sak. Asks bil fikk betydelige skader både foran og bak i kjedekollisjonen og måtte kondemneres.
- (46) For det **andre** må det foreligge *akutte symptomer* i form av nakkesmerter innen 2-3 døgn etter ulykken, jf. Rt. 2000 side 418, på side 430. Ask oppga smerter i nakken ved besøk hos legevakt umiddelbart etter ulykken. Jeg anser derfor også at dette vilkåret er oppfylt. Ut fra de tidsnære beskrivelsene er det imidlertid grunn til å tro at smertene var relativt moderate.
- (47) For det **tredje** må det foreligge *brosymptomer*, det vil si sammenhengende plager fra ulykken og til den kroniske senfasen. Spørsmålet om dette vilkåret er oppfylt, behandler jeg sammen med vurderingen av det **fjerde** vilkåret som er oppstilt, nemlig at det må foreligge et *sykdomsbilde som er forenlig med det man vet om skader påført ved nakkesleng*. Dette siste vilkåret innebærer for det første at skadelidte ikke må ha hatt tilsvarende problemer før ulykken som kan forklare de etterfølgende plagene. Denne del av vilkåret er oppfylt. Ask hadde ikke nakke- eller skuldersmerter før ulykken.
- (48) Kravet innebærer for det andre at «plagene etter ulykken må ha et traumatologisk plausibelt forløp», slik professor Stovner formulerer det. I det ligger at sykdomsutviklingen må følge et forløp som er **forenlig** med hva man ut fra anerkjent medisinsk viten vil forvente, forutsatt at Ask fikk en fysisk skade som følge av kollisjonen. Nå er det riktignok uklart hva som er en forventet utvikling, gitt at tradisjonell medisin i dag ikke kan forklare hva som eventuelt er den fysiske årsaken til kroniske skader etter nakkesleng. Tradisjonelt har man i rettspraksis tatt utgangspunkt i at det dreier seg om en bløtdelsskade. Ved et slikt utgangspunkt, er det «vanlige forløpet» at man «har de kraftigste symptomer de første dager etter ulykken», og at man så gradvis blir bra, eller at det eventuelt skjer en stabilisering av smertene på et lavere nivå enn i fasen rett etter ulykken, jf. professor Stanghelles erklæring. En utvikling hvor smerter og ubehag blir verre uker eller måneder etter ulykken, eller oppstår i andre deler av kroppen, er ifølge de sakkyndige i utgangspunktet ikke **forenlig** med at skadene skyldes en bløtdelsskade, jf. her også Rt. 2000 side 418.

(kursiveringer i original)

Disposisjon

Del II Spesielle prinsipper om årsakssammenheng og bevis

Innledning

- Plassering og avgrensning av bevisproblemet
- Introduksjon av bevistemaene/kriteriene i *Lie* (Rt. 1998 s. 1565)

To fellesspørsmål om Lie-kriteriene

Struktur

- Absolutte vilkår eller kun skjønnsmomenter?
- Analyse av rettspraksis

Anvendelsesområde

- Kun nakkeslengskader eller videre nedslagsfelt?
- Juridisk-medisinsk analyse og eksempler

Systematisk gjennomgang av de enkelte Lie-kriteriene

1 Skadeevne

- Sammenstøtet må kunne skade biologisk vev
- Bevisvurderingen, herunder bruken av datasimuleringer mv.
- Relativisering av skadeevnekriteriet ut fra
  - o type sammenstøt
  - o individuelle forhold hos skadelidte

2 Akuttsymptomer

- Innholdet i det medisinske akuttsymptomkravet
- Juridiske presiseringer av bevisvurderingen; tolkning og anvendelse av medisinsk dokumentasjon

3 Brosymptomer

- Innholdet i det medisinske brosymptomkravet
- Juridiske presiseringer av bevisvurderingen; tolkning og anvendelse av medisinsk dokumentasjon

4 Forenlig/ikke andre mer sannsynlige årsaker

- Delvilkår 1 – bakover i tid: Inngangsinvaliditet
- Delvilkår 2 – fremover i tid: Traumatologisk plausibelt sykdomsforløp «Forløpskriteriet» (Kjelland 2011). Særlig om *Ask* (Rt. 2010 s. 1547)

Avsluttende refleksjoner

III Utmåling

Alminnelige utmålingsprinsipper

- ”Full erstatning”
- Supplementsprinsippet/forholdet til velferdsretten
- Tapsbegrensningsplikten

De enkelte erstatningspostene

- Påført inntektstap

- Forholdet til trygdesystemet
- Tapsbegrensningsplikt
- Bevis
- Skatteplikt

- Fremtidig inntektstap

- Individuell vs. standardisert erstatningsutmåling
- Sammenlikning med utmålingsreglene for påført inntektstap
- Standardisert erstatning; barneverstatning og yrkesskadeerstatning

- Hjemmearbeidserstatning

- Begrepet ”arbeid i heimen”
- Fradragpostene
- Verdsettelsesprinsippene
- Tapsperioden
- Kort om bevis

- Påførte og fremtidige merutgifter

- Begrepet ”nødvendig og rimelig”; plassering i forhold til full erstatning
- Begrepets relativitet i forhold til de enkelte typene merutgifter
- Forholdet mellom erstatning og velferdsrett – betydningen av dekningsformålet
- Gjennomgang av et utdrag av ulike typer merutgifter
- Særlig om alternative behandlingsutgifter

- Forsørgertap

- Hovedkomponentene
- Særlig om ”Bastrup”-tillegget

- Menerstatning

- Oppreisning

«Aktiv» forelesningsdel

Oppgave 1 Ansvarsgrunnlag – hyggetur med jobben

Bedriften Teletext AS driver teksttelefoni, som er et formidlingsverktøy for kommunikasjon mellom døve og hørselsfriske. Disse kan kommunisere gjennom å ringe til Teletext, som manuelt oversetter lyd til tekst, og omvendt. Markedet er etter hvert overtatt av internett/e-post, samt mobiltelefoner (tekstmeldinger). Datateknologien har også innhentet Teletext AS, som må erstatte den tradisjonelle driften med et databasert kommunikasjonssystem. Den gamle arbeidsstaben er halvert, og supplert av nyutdannede med IT-kompetanse.

Teletext AS arrangerte en tur for arbeidstakerne. Formålet var dels å markere avviklingen av den tradisjonelle driften, og dels å innvie den omstrukturerte fremtidsbedriften. For de nyansatte var turen obligatorisk, mens den var frivillig for de oppsagte. Ledelsen hadde imidlertid signalisert et ønske om at alle deltok, siden Teletext AS betalte for turen. Som en del av utflukten besøkte de Søndre Fyr, som huser hovedsenderen for all teksttelefoni. På toppen av fyret ble det servert fingermat, og holdt en kort presentasjon av fyrets historie og funksjon som hovedsender for teksttelefoni.

På vei ned de indre trappene i fyrtårnet, konkurrerte Preben (en av de nyansatte) med Lars (en av «gamlegutta») om å komme først ut. Det hele ender med at begge faller en etasje, og pådrar seg omfattende skader.

Både Preben og Lars krever yrkesskadeerstatning. Teletext AS motsetter seg kravet, idet det etter bedriftens syn ikke foreligger noen yrkesskade i lovens forstand.

Drøft og løs de spørsmål om ansvarsgrunnlag som oppgaven reiser.

Oppgave 2 – Hjemmearbeidstvisten

På nyåret ble **Lars** skadet i en **trafikkulykke**, da han var på vei hjem fra et selskap. Han ble påført omfattende ortopediske skader, og den medisinske invaliditeten ble anslått til å være 25–30 %.

Lars krever erstatning for bortfalt evne til å klippe plen og måke snø. I tillegg krever han erstatning for tapt evne til å vedlikeholde boligen, landstedet i Portør og bilen. Også dette var arbeid Lars alltid hadde utført, ettersom Line hadde tatt seg av gjøremål innen husets fire vegger. Lars beregnet tapet ut fra kostnadene ved å leie hjelp (timesats kr 200), og legger til grunn at antall hjelpetimer (uten innleid hjelp) er 4,22 timer/uke (tidsnyttingsstatistikk). Fra det offentlige mottar Lars en time hjemmehjelp og en time hjemmesykepleie annenhver uke.

Trafikkforsikreren motsetter seg kravet. For det første anfører selskapet at Lars ved å ha fått erstattet utarbeidsevnen, ikke kan kreve erstatning for tapt evne til å arbeide i hjemmet. Subsidiært motsetter selskapet seg utmålingen.

Oppgave 3 – tvisten om behandlingsutgiftene

Kamilla og Lars har en voksen datter, Belinda, som også var med på ulykkesturen. Hun kom fra den med kun mindre bruddskader (herunder i nakken), men har psykiske vanskeligheter etter hendelsen.

Belindas bruddskader ble raskt tilhelet, med unntak av nakkeplagene. Hun angir at ulykken har medført hodepine og hukommelsessvikt, samt visshetsfølelser og ”prikkinger” i armene/fingrene. For å bedre funksjonsevnen har Belinda fysioterapi- og akupunkturbehandling, samt supplerende keleringsbehandling (fjerne tungmetaller fra blodet) og thalamus-stimulering (stimulering av hjernekjernen). I tillegg mottar hun regelmessig Qi-gong-behandling. Hun føler at tiltakene lindrer smerter og angst, og dermed bidrar til normalisering av tilværelsen.

Belinda krever erstatning for påførte og fremtidige behandlingsutgifter. Trafikkforsikreren motsetter seg kravene i sin helhet, idet behandlingene ikke kan sies å ha – eller vil ha – noen objektiv påvisbar effekt. Subsidiært påstår selskapet at nyttehensyn må tilsi reduksjon i erstatningen. Atter subsidiært hevder selskapet at erstatningsplikten kun omfatter den påførte tapsperioden.

